

1999-09-30

Regeringsbeslut 1495-2210
M1997/2293/Na

REGERINGEN
Miljödepartementet

Kjell Hoffman genom ombudet
Anders Lundmark

**Överklagande i fråga om bildande enligt naturvårdslagen av naturreservatet
Hornborgasjön i Skara och Falköpings kommuner**

Regeringens beslut

Regeringen återförvisar ärendet till länsstyrelsen i Västra Götaland i den del som avser gränsdragningen vid fastigheten Trestena 11:4 i Skara kommun.

Regeringen tar inte upp Steen Meldgaards begäran om inträngsersättning till prövning.

Regeringen avslår överklagandena i övrigt.

Bakgrund

Länsstyrelsen i dåvarande Skaraborgs län (nuvarande Västra Götalands län) beslutade den 7 april 1997 att bilda naturreservat för Hornborgasjön, se bilaga 1.

Kjell Hoffman, Ylva och Tommy Gustafsson, Ingemar Andersson, Bolums jaktlag, Hans Johansson m.fl., Börje Magnusson m.fl., John Nielsen och Christina Bäck Nielsen, Birgitta Hammarshall och Anna-Karin Jonsson, Steen Meldgaard samt Bolums bys skifteslag har överklagat länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen har yttrat sig över överklagandena och anför följande. Länsstyrelsen anser att John Nielsen och Christina Bäck Nielsen, ägare av fastigheten Trestena 11:4, inte berörs av beslutet och att de av denna anledning inte har klagorätt. Länsstyrelsen anser därför att deras överklagande inte bör tas upp till prövning. Länsstyrelsen avstyrker bifall till de övriga överklagandena.

Naturvårdsverket har yttrat sig över överklagandena. Naturvårdsverket tillstyrker John Niensens och Christina Bäck Niensens överklagande avseende gränsdragningen vid fastigheten Trestena 11:4 men avstyrker bifall till överklagandena i övrigt.

Skälen för regeringens beslut

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken (1998:808) i kraft. Den ersätter bestämmelserna om områdesskydd i naturvårdslagen (1964:822). Enligt 6 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken är huvudregeln att mål och ärenden som har inletts före miljöbalkens ikraftträdande skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser. Bestämmelserna i naturvårdslagen skall därför tillämpas i det aktuella ärendet.

Enligt 7 § naturvårdslagen kan ett område som särskilt bör skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller sin märkliga beskaffenhet eller om området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv förklaras som naturreservat.

Kjell Hoffman

Kjell Hoffman har överklagat reservatsbeslutet vad gäller förbudet mot ny-, till- och ombyggnad inom reservatet och yrkat att detta skall upphävas eller, i andra hand, göras dispensabelt. Han anser att restriktionen är hämmande för den agrara verksamheten runt sjön.

Regeringen finner att det är motiverat med det föreskrivna ny-, till- och ombyggnadsförbudet för att kunna tillgodose syftet med reservatet och för att skydda områdets höga naturvärden. Kjell Hoffmans överklagande bör därför avslås.

Ylva och Tommy Gustafsson

Ylva och Tommy Gustafsson har överklagat beslutet och yrkat att fastigheten Bolum 26:4 i sin helhet skall undantas från reservatsbeslutet. Som skäl för överklagandet har de angivit att fastigheten saknar sådana betydande naturvärden som motiverar en reservatsbildning samt att det allmännas intresse av marken inte står i rimlig balans till det intrång som de får tåla.

Regeringen delar länsstyrelsens bedömning att den del av fastigheten som ligger inom reservatet har stor betydelse för bevarandet av såväl områdets karaktär som tillgängligheten för allmänheten. Ylva och Tommy Gustafssons överklagande bör därför avslås.

Bolums jaktlag

Bolums jaktlag har klagat på reservatsbeslutet i de delar som rör jaktbevis och fiskekortsförsäljning i syfte att ändra beslutet så att det för jakt skall räcka med ett jaktbevis samt att fiskekortsförsäljning skall tillåtas hela året. Jaktlaget anser att det borde räcka med det jaktbevis som erhålls vid inbetalning till skifteslaget.

Regeringen delar länsstyrelsens bedömning att de jaktbevis som Naturvårdsverket utfärdar behövs dels för att begränsa jakten, dels för att kunna göra en systematisk uppföljning av jakten och dess påverkan på naturvärdena i sjön. Vad gäller fiskekortsförsäljningen innehåller beslutet inget förbud mot försäljning året om. Beslutet innehåller dock rekommendationen att försäljning inte skall ske under den tid då tillträdesförbud råder. Regeringen anser att denna rekommendation är väl motiverad för att begränsa besöksstrycket och störningarna på fågellivet under den för detta känsligaste delen av året. Mot bakgrund av detta anser regeringen att Bolums jaktlags överklagande bör avslås.

Bolum bys skifteslag

Bolum bys skifteslag har överklagat beslutet i den del som avser förbud mot fiske och yrkat ett tillägg till skötselplanen innebärande att fiske med handredskap och ryssja skall vara tillåtet för markägare även under tiden för beträdnadsförbudet.

Beträdnadsförbudet riktar sig inte mot markägare utan mot allmänheten. Förbudet i reservatsföreskrifterna avser nätfiske men inte handredskap. Förbudet mot nätfiske motiveras av att fåglar stundtals fastnar i näten och drunknar som en följd av detta. Regeringen finner att förbudet mot nätfiske är väl motiverat för att uppnå syftet med naturreservatet. Vad gäller skötselplanen följer av vad som sagts ovan att det är fråga om en rekommendation som regeringen finner väl motiverad. Bolum bys skifteslags överklagande bör med hänsyn till detta avslås.

Ingemar Andersson

Ingemar Andersson har överklagat beslutet vad gäller beträdnadsförbudet för markägare under tiden 20 mars - 15 juli och yrkat att markägare skall ha rätt till fiske under denna tid.

I likhet med vad som sagts ovan gäller beträdnadsförbudet inte för markägare. Vad gäller fiskekortsförsäljningen hänvisas till vad som sagts ovan. Ingemar Anderssons överklagande bör därför avslås.

Hans Johansson m.fl.

Hans Johansson m.fl. har överklagat reservatsbeslutet och skötselplanen vad gäller föreskrifterna om jakt och yrkat att skötselplanen formuleras annorlunda vad gäller förbudet mot blyhagel samt att kretsen av personer som har rätt att jaga skall ändras. Som skäl för sitt överklagande uppger Hans Johansson m.fl. att planen är otydligt formulerad bl.a. genom att den inte redogör för att jakt med blyhagel är förbjuden även inom vissa områden utanför reservatet samt att föreskrifterna innebär stora inskränkningar i deras rätt att utöva jakt.

Vad gäller formuleringen att all jakt med blyhagel är förbjuden inom reservatet finner regeringen att den är lämplig eftersom skötselplanen endast skall meddela föreskrifter för naturvårdsförvaltningen av naturreservatet. Regeringen delar vidare länsstyrelsens bedömning att jaktbestämmelserna inom reservatet är särskilt angelägna i förhållande till de internationella åtaganden som har gjorts enligt såväl Konventionen om våtmarker av internationell betydelse i synnerhet som livsmiljö för våtmarksfåglar (Ramsarkonventionen) som Rådets direktiv av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG) (Fågeldirektivet) och Natura 2000. Regeringen anser att det är väl motiverat att det är antalet jaktberättigade personer som styr antalet jaktbevis inom området och inte antalet fastigheter eller areal. Mot denna bakgrund finner regeringen att Hans Johanssons m.fl. överklagande bör avslås.

Börje Magnusson m.fl.

Bröderna Magnusson har yrkat att reservatsgränsen skall ha den sträckning som angavs i förslaget till reservatsbeslut den 20 juni 1995, att de områden som angetts som övriga naturbetesmarker samt hävdade strandängar på fastigheten Stora Bjurum 2:26 skall anges som åkermark samt att oavsett hur marken betecknas bör spridning av stallgödsel få ske på denna. Bröderna Magnusson har också klagat på parkeringsplatsens placering vid Bredegården och yrkat att denna skall placeras på Naturvårdsverkets egen mark samt att, som en följd av detta, vandringsleden från parkeringsplatsen till fågeltornet tas bort.

Av länsstyrelsens beslut framgår att den aktuella marken har mycket höga naturvärden. Beteckningen naturbetesmark motiveras av att denna marktyp omfattas av särskilda regler för gödsling och att det finns ett behov av att den aktuella marken på grund av sina höga naturvärden omfattas av dessa regler. Parkeringsplatsens och vandringsledens placering motiveras av att detta attraktiva område skall hållas tillgängligt för allmänheten. Regeringen delar länsstyrelsens bedömning vad gäller såväl beteckning av marken som placering av parkeringsplats och vandringsled och finner därför att bröderna Magnussons överklagande bör avslås.

John Nielsen och Christina Bäck Nielsen

John Nielsen och Christina Bäck Nielsen har yrkat att gränsen för reservatet skall gå utanför deras fastighet. De har anfört bl.a. att länsstyrelsen vid utmärkningen av reservatsgränsen har utgått från gamla kartor där fastighetsgränsen inte stämmer.

Länsstyrelsen har anfört att reservatsbeslutet innebär att John Nielsens och Christina Bäck Nielsens fastighet Trestena 11:4 inte skall ingå reservatet vilket bl.a. framgår genom att fastigheten inte är upptagen i den till beslutet upprättade fastighetsförteckningen. Länsstyrelsen anför vidare att John Nielsen och Christina Bäck Nielsen mot denna bakgrund saknar klagorätt och att deras överklagande därför inte skall tas upp till prövning.

Av länsstyrelsens beslut framgår bland uppgifterna om reservatet att ingående fastigheter framgår av beslutets bilaga 3 (fastighetsförteckning) och att reservatsgränsen markerats med grov punktstreckad linje på bifogad karta, beslutets bilaga 1. Beslutet innehåller således en hänvisning till såväl fastighetsförteckning som kartbilaga för uttydande av reservatets utsträckning. Fastigheten Trestena 11:4 finns inte upptagen i fastighetsförteckningen dock går den markerade reservatsgränsen delvis över fastigheten. Regeringen finner att gränsdragningen på den karta som bifogats beslutet inte är tydlig vad avser fastigheten Trestena 11:4. Mot bakgrund av denna oklarhet vad gäller reservatets avgränsning vid fastigheten tresten 11:4 finner regeringen att John Nielsen och Christina Bäck Nielsen måste anses berörda av beslutet på ett sådant sätt att de har rätt att klaga på beslutet. Naturvårdsverket har tillstyrkt överklagandet och anser att gränsen för reservatet bör förtydligas så att det framgår att fastigheten inte berörs av beslutet. Regeringen delar Naturvårdsverkets bedömning och visar därför ärendet åter till länsstyrelsen för ett förtydligande i denna del.

Birgitta Hammarshall och Anna-Karin Jonsson

Birgitta Hammarshall och Anna-Karin Jonsson har överklagat beslutet avseende begränsningen

av deras möjligheter att rensa diken och att välja metod för detta samt de särskilda föreskrifterna avseende jakten inom området. De har överklagat i syfte att själva få avgöra hur dikning skall ske samt att jakt skall bedrivas enligt god jaktсед och inte utifrån antalet jaktberättigade personer. De har vidare ifrågasatt lämpligheten av betesdrift med nötkreatur på fastigheten samt kräver att den ekonomiska grunden anges innan åtgärder enligt skötselplanen fastställs. De kräver slutligen en specifikation av förvaltarens ansvarspunkter respektive ansvarsområden.

De aktuella delarna av Birgitta Hammarshalls och Anna-Karin Jonssons fastighet är belägna centralt i reservatet och har i stor utsträckning påverkats av vattenståndshöjningen av Hornborgasjön. Ett av huvudsyftena med reservatet är att trygga de stora naturvärden som finns vid Hornborgasjön med dess omkringliggande strandängar. För att tillgodose detta syfte är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd utföra rensningsarbeten i diken och kanaler. Denna föreskrift får anses vara väl avvägd för att bevara de höga naturvärdena. Regeringen finner också att föreskrifterna i skötselplanen angående jakt och fiske är väl avvägda.

Vad gäller betesdrift framgår det av reservatsföreskrifterna att markägare och arrendatorer m.fl. förpliktas att tåla skötsel genom betesdrift för att tillgodose ändamålet med reservatet. Av skötselplanen framgår bland annat riktvärden avseende betestryck för nötkreatur per hektar. Skötselplanen innehåller också riktlinjer om markslitage orsakat av betesdjur. Regeringen finner att det är lämpligt att viss skötsel sker genom betesdrift och finner att reservatsföreskriften och föreskrifterna i skötselplanen i denna del är motiverade. Frågan om betesdrift är lämpligt eller inte på klagandenas fastighet vid en viss tidpunkt eller i en viss situation, som t.ex. efter ett dikningsföretag, är en fråga för förvaltaren att ta ställning till inom ramen för reservatets syften och de riktlinjer som uppställts i skötselplanen.

Vad slutligen gäller förvaltarens ansvarsområden så framgår det av reservatsbeslutet vad som är ändamålet med reservatet och hur detta skall tryggas. För att uppnå detta resultat finns planerade åtgärder för reservatet och framtida dispositioner inom området angivna i den till beslutet tillhörande skötselplanen. Vidare innehåller skötselplanen avsnitt om uppföljning, revidering och finansiering av naturvårdsförvaltningen. Reservatsbeslutet tillsammans med skötselplanen ställer på detta sätt upp ramarna för förvaltaren hur förvaltningen skall skötas. Regeringen finner därför att syftet med reservatet samt hur detta syfte skall uppnås, förvaltarens ansvar för detta och hur de ekonomiska bedömningarna skall göras för att uppnå detta därmed är klarlagt.

Regeringen finner sålunda att Birgitta Hammarshalls och Anna-Karin Jonssons överklagande bör avslås.

Steen Meldgaard

Steen Meldgaard har yrkat att den planerade parkeringsplatsen vid Helsinggården skall ges en annan placering och har framlagt ett alternativt förslag till placering. För det fall att hans alternativa förslag genomförs begär han en intrångsersättning på 10.000 kr. Om däremot länsstyrelsen beslut står fast begär han en intrångsersättning på 80.000 kr. Som skäl för sitt överklagande har Steen Meldgaard anförat att den i skötselplanen planerade parkeringsplatsen kommer att innebära ett avsevärt intrång i hans privatliv.

En parkeringsplats med placering enligt skötselplanen kan komma att medföra viss ökad störning för Steen Meldgaard på grund av ökad motorfordonstrafik. Denna ökning kan dock inte anses vara större än att den rimligen kan tålas. Länsstyrelsens placering av parkeringen har gjorts efter avvägningar mellan bevarandeintressena av Hornborgasjön, tillvaratagande av friluftslivets intressen samt tillgodoseende av de enskildas intressen som berörs av beslutet. Regeringen finner att placeringen är lämplig och att Steen Meldgaards överklagande i denna del därför bör avslås.

Vad gäller yrkandet om ersättning så finns det inom ramen för beslut om naturreservat en möjlighet att erhålla ersättning från det allmänna för det intrång beslutet innebär. Beslut om ersättning kan dock inte prövas genom ett överklagande av reservatsbeslutets riktighet utan skall prövas särskild ordning vid fastighetsdomstol. Regeringen finner därför att Steen Meldgaards

begäran om intrångsansättning inte kan tas upp till prövning.

Sammanfattningsvis finner regeringen följande.

John Nielsen och Christina Bäck Nielsen får anses ha rätt att överklaga länsstyrelsens beslut i den del som rör Trestena 11:4. Av beslutet framgår det inte klart om fastigheten ingår i naturreservatet eller inte. Ärendet skall därför återförvisas i den delen. Steen Meldgaards begäran om ersättning kan inte prövas inom ramen för överklagande av reservatsbeslutet och tas därför inte heller upp till prövning. Vad gäller överklagandena i övrigt så har det inte genom vad klagandena har anfört eller på något annat sätt framkommit några omständigheter, som vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, utgör skäl att upphäva länsstyrelsens beslut. Överklagandena skall därför avslås.

På regeringens vägnar
Kjell Larsson

Katarina Sundberg

Bilaga
Länsstyrelsens beslut 1997-04-07